

В. М. Ковальчук,
студентка

УДК 007: 304: 070: 82-92

Тенденції розвитку української політичної колумністики (за матеріалами журналу «Український тиждень»)

У статті йдеться про тенденції розвитку політичної колумністики на сторінках журналу «Український тиждень». Визначено межі суб'єктивного та об'єктивного в авторських колонках політичного спрямування.

Ключові слова: політична колумністика, політика, авторська колонка, колумніст.

Політична ситуація в країні завжди була й буде однією з найактуальніших тем обговорення та дискусій не тільки для політологів, а й для журналістів. Особливо, коли мова йде про вибори, зміни в політичній системі України. Журналісти активно долучаються до обговорення процесів, пов'язаних з виборчими перегонами. Актуальність дослідження полягає в тому, що сьогодні майже всі «лицарі пера» намагаються проаналізувати, дослідити проблемність (а найчастіше – комічність) ситуацій, які виникають в Україні у зв'язку зі зміною влади, виборами та іншими політичними перипетіями. І не потрібно бути майстром слова, щоб яскраво охарактеризувати ту чи іншу політичну подію. Адже чиновники самі дають журналістам безліч тем та колоритних ситуацій для матеріалів. Але варто пам'ятати, що журналіст не може бути прихильником однієї партії та ворогом іншої. Він не має права безпідставно критикувати дії тієї чи іншої політичної сили, агітувати за ту чи іншу кандидатуру. Не може робити цього у своїх матеріалах, але може відкрито критикувати владу, використовуючи популярний нині напрям у журналістиці – колумністику. В українській пресі досить багато журналістів мають авторські колонки саме політичного спрямування, тому це ще раз підтверджує актуальність досліджуваної теми. Хоча журналісти й можуть використовувати колонки як плацдарм для висловлення своїх думок та позицій, та їхня точка зору може бути вже занадто суб'єктивною. Автор може писати від імені певної політичної сили чи конкретної особи. Аудиторії залишається лише сподіватися, що автор не має на меті загітувати, а лише намагається показати правду. Попри популярність політичної тематики не лише в колумністиці, а й у журналістиці загалом, вона досі залишається

малодослідженою. Не визначено критерії, яких повинен дотримуватися журналіст, пишучи про політику та вибори зокрема.

Мета дослідження полягає у виокремленні особливостей сучасної політичної колумністики на сторінках журналу «Український тиждень» та визначенні меж авторської об'єктивності та суб'єктивізму.

Об'єкт дослідження – політична колумністика як журналістський метод і творчий напрям.

Предмет дослідження – українська політична колумністика в сучасній журналістиці на сторінках журналу «Український тиждень».

Колумністика нині є досить поширеним напрямом в українській журналістиці. Видання, яке позиціонує себе як якісне, вважає своїм обов'язком мати у штаті кілька популярних журналістів чи просто відомих людей, які б вели свої авторські колонки. Нині досить багато вчених-журналістикознавців (В. Галич, Ю. Гордєєв, Л. Крочик, І. Михайлин, Н. Фесянова, С. Ярцева та ін.) досліджують колумністику як особливу форму відображення дійсності. Існує кілька визначень цього поняття. Варто зацентувати увагу на дефініції, запропонованій І. Гаврилюком: «Колумністика – це жанр авторських виступів на злободенні теми чи питання, які з'являються з певною регулярністю в одному і тому самому виданні і розміщуються на одному й тому самому місці, під певною рубрикою» [1]. У журналістикознавстві ще не існує визначення політичної колумністики. Навіть немає чіткого розподілу текстів цього напрямку за видами. Проте можна здогадатися, що політична колумністика – це напрям журналістики, який, використовуючи жанр авторських колонок, висвітлює питання політики та політичної ситуації в країні. Досить важливим для характеристики

цього виду колумністики є саме визначення ролі автора в колонці. Адже більшість читачів сприймають колонку як суб'єктивну точку зору, на яку не варто надто покладатися. Якщо говорити про політику, то питання суб'єктивізму є досить проблемним. Як визначити, що даний матеріал – не агітація, а констатація фактів? Адже деякі публікації наптовхують аудиторію на думку, що журналіст – це протеже певного політичного лідера. З приводу цієї проблеми дослідники також мають свою думку. Більшість із них (М. Рябчук, І. Михайлин, Г. Солганик) стверджують, що суб'єктивізм – не проблема для української колумністики. Для того щоб не стати об'єктом маніпуляції, М. Рябчук радить навчитися читати між рядків. А Г. Солганик стверджує, що «питання суб'єктивізму не є наріжною проблемою для колумністики та журналістики в цілому» [2]. Автор не має на меті переконати читача, а лише висловлює свою думку, дає оцінку ситуації.

Яскраво продемонстровані вкраплення політичного суб'єктивізму в поєднанні з фактологічністю в авторських колонках журналістів журналу «Український тиждень». Варто детально проаналізувати засоби, які використовують автори колонок у своїх матеріалах, та визначити елементи суб'єктивізму в даних публікаціях. А також охарактеризувати сучасні тенденції розвитку української політичної колумністики.

Майже кожен колумніст «Українського тижня» як мінімум два матеріали присвятив саме політиці. У кожного автора свій стиль, підхід, манера викладу й звісно ж свої політичні вподобання. Але майже всі звертаються у своїх матеріалах до тем, які найбільше турбують українців – відносини України та Росії, українські політ'язні та історія України. Юрій Винничук у матеріалі «Як мене Янукович не всиновив» від 29 січня 2013 р. саме й говорить про цю трійцю. Варто зазначити, що стиль автора досить специфічний та «сміливий», навіть саркастичний. Ю. Винничук називає Президента України «Татуською», його дружину – «Люсею», а прем'єр-міністра Росії Дмитра Медведєва – просто «Дімою». Його матеріал – це такий собі політ фантазії з певною фактологічністю. Автор уявляє, що було б, якби В. Янукович усиновив його. Ю. Винничук відкрито критикує діяльність Президента, звертаючись до одвічних філософських істин: «життя людини дається один раз, і варто подумати про те, що залишиться по ній. Яка пам'ять у народі» [3]. Журналіст досить саркастично та іронічно характеризує діяльність влади та вказує на всім відомі обмовки Президента: «професор», «Калесніченко», «Левченко», «за яке місце тримають Януковича у Кремлі», «електорат, який

привів до влади регіоналів невловимо вимірає», «тільки-но ви повернетесь до Кремля задом, а обличчям до народу». У формі уявної бесіди з В. Януковичем автор з насмішкою описує зміст їхньої бесіди: «Оце він бере наливає собі сто грамів, закусує соленим огірочком і жує в задумі. Що він жує? Думаєте огірочок? Ні, він думки свої жує» [3]. Ю. Винничук доволі сміливо заявляє, що в книжці з історії України про нинішнього Президента напишуть у розділі «Вороги України», таке висловлювання ще раз доводить антисимпатію автора до політики, яку провадить В. Янукович: «дітки будуть йому домальовувати тарганячі вуса, чортячі ріжки і чорну пов'язку на одному оці. І не з'явиться його одухотворена мармиза на жодній банкноті. І не буде вулиць його імені. Навіть шахт. Навіть копанок» [3]. Журналіст виступає проти переписування історії українського народу, адже таким чином нація підлаштовується під забаганки Росії: «зникнення з підручників бою під Крутами та мовчок про геноцид під час Голодомору – тільки квіточки. Днями надійшла свіжа новина про підчищення вступних тестів. Далі дізнаємося про те, як добре було нам жити в єдиній країні, яку погані дяді так злочинно розвалили» [3]. Він обминає й тему Ю. Тимошенко: «При згадці про Юлю, обличчя Татуська неодмінно позеленіє» [3]. І у висновку автор ще раз наголошує на тому, що політика Росії спрямована на знищення української нації, а В. Янукович та його побратими співпрацюють з росіянами з приводу цього питання.

Крім критики правлячої верхівки, «перепало на горіхи» від Ю. Винничука й опозиціонерам. У матеріалі «А ковчег пливе» від 23 січня 2013 р. автор зауважує, що опозиціонери нічим не кращі від правлячої верхівки: «вони, щоб заслужити довіру нового хазяїна, перетворюються на ще вірніших сторожових псів, аніж ті, хто був із владою від самого початку»; «жоден із відомих опозиціонерів не відмовився б замінити Януковича»; «коли вони постають перед дилемою: 10 млн – і ти тушка або нуль – і чиста совість, багато хто з них вибирає перше. А ми ж не за повій голосували»; «спочатку вдають, що вони непорочні херувими, а тоді вже демонструють свої костюми і годинники» [4]. Автор узагальнює, що опозиція та партія влади насправді живуть мирно, а для народу просто розігрують виставу: «Вовки і барани, круки і голуби як одна родина. Мов на Ноевому ковчезі. Заки плывуть – друкать. Ну а коли того потребує електорат, то чого ж, можна і м'язи покачати. А потім усі разом ідуть до буфету, де все за цінами совка. І жують, жують бутерброд під назвою «Україна» [4].

Проаналізувавши ці два матеріали, можемо зрозуміти, що насправді Ю. Винничук зневажає

та недолюблює не тільки правлячу партію, а й політику, зокрема українську. Хоча якщо читач ознайомиться лише з матеріалом «Як мене Янукович не всиновив», то може помилитися і все-таки припустити, що журналіст є прихильником опозиції. Хоча насправді це не так. Отже, Ю. Винничук не виступає як апологет тієї чи іншої партії. Його мета – розтлумачити українцям, що за націю насправді ніхто не бореться, доля країни не цікавить депутатів, вони стурбовані лише своєю.

Ще один вітчизняний колумніст Сергій Грабовський у своїх матеріалах відкрито критикує дії влади та захищає українських політв'язнів. У публікації «Системні ліберали» і побиті депутати» від 23 січня 2013 р. автор привертає увагу читача до вже згаданих тем – політична ситуація в країні, політв'язні, відносини з Росією. С. Грабовський уводить у текст новий для українського суспільства термін – «системні ліберали», або як він їх ще називає «сисліби». На його думку, «сисліби» – «це частина інтелектуальної спільноти України, яка постійно декларує свою європейськість, модерність (чи навіть пост- і постпостмодерність), водночас головний вогонь своєї критики спрямовує проти нинішньої опозиції і прагне «конструктивно співпрацювати» з чинною владою» [5]. Тобто це особи, які «об'єктивно не підіймаються вище за лакеїв можновладної олігархії» [5]. Тому лібералізм в Україні існує у так званій гібридній формі. Він не має тих ознак, які притаманні йому в європейських країнах. Автор наголошує, що правляча верхівка відкрито порушує закони, депутатську недоторканність та будь-які моральні принципи. Як свідчення цього, «18 січня голомозі кремезні молодики (офіційно – представники Державної виконавчої та пенітенціарної служб) насильно викидають трьох жінок-депутаток (Олександру Кужель, Людмилу Денисову та Тетяну Слюз) із лікарні «Укрзалізниця» у Харкові, де вони перебували з екс-прем'єром Юлією Тимошенко, котру там лікують» [5]. На завершення С. Грабовський висловлює загальну думку, яка нині побутує в кулуарах законотворчого органу: «ця влада таки справді дурнувата, але в жодному разі не можна навіть натякати на можливість силового спротиву їй, бо це призведе до страхітливих наслідків!» [5].

Продовжує журналіст критикувати українську владу й у матеріалі «Казус Королевської» як дзеркало неукраїнської влади» від 24 грудня 2012 р. Автор висміює те, наскільки легко депутати переступають через свої принципи та братаються з тими, кого привселюдно називали ворогами українського народу. Як ілюстрація цього – призначення Н. Королевської міністром

соціальної політики. Постає проблема абсурдності виборів, народовладдя (демократії) в Україні: «людина, яка не одержала підтримки громадян, яка разом зі своєю партією провалилася на виборах, розгубивши за півроку майже весь свій електорат, відтепер керуватиме країною, правитиме тими, хто їй рішуче відмовив у політичній довірі» [6]. Автор наголошує на тому, що в державі не прислухаються до думки народу: «вони демонстративно ігнорують громадську думку, ставлячи міністром освіти і науки, молоді та спорту Дмитра Табачника» [6]. І знову С. Грабовський, як і більшість політологів, повертається до того, що країною правлять вихідці з Донбасу: «враження від складу урядів Януковича-Азарова таке, наче 2010 року воскресла Донецько-Криворізька республіка – й окупувала всю Україну» [6].

Отож навіть із цих двох матеріалів стає зрозумілою позиція С. Грабовського: він висловлює недовіру нинішній владі, вважає її дії корумпованими, антидемократичними та навіть подекуди безглуздими. Він виражає підтримку політв'язням, зокрема Ю. Тимошенко, але водночас наголошує, що й опозиція далека від ідеалів. Висновок один – кожен думає лише про себе.

Ще один із колумністів журналу «Український тиждень» Микола Малуха також ставить під сумнів компетентність нинішньої влади. Мова йде також і про опозицію. Автор у матеріалі «Україні необхідна справжня партія регіонів» від 25 грудня 2012 р. поєднує політичний та соціальний аспекти. З одного боку, він критикує дії влади, а з іншого – показує, як ці дії відбиваються на побуті звичайних українців: «На жаль, столиця є майже єдиним місцем, де можна здобути якісну освіту, знайти фахову роботу (деяких галузей навіть немає в регіонах), побудувати кар'єру, реалізувати свій талант» [7]. Нормально жити можна лише в Києві. І лише тоді, якщо є гроші для оренди чи купівлі житла, для харчування та дорогого брендового одягу. Автор вважає, що Партія регіонів насамперед повинна турбуватися про регіони, про кожен куточок України, а інакше назва не виправдовує себе. І це цілком очевидно. М. Малуха наводить приклад справді регіонального уряду – США: «уряд США дбає про достатні можливості для розвитку кожного регіону країни. Там важко знайти такий пострадянський антагонізм між провінцією і столицею» [7]. Журналіст чітко визначає напрями діяльності, якими повинна була б займатися партія влади: «розробляти стратегії розвитку для різних областей України, відстоювати інтереси провінції перед центром, лобювати законопроекти про місцеве самоврядування і оподаткування» [7]. Але натомість Партія регіо-

нів «лобіює інтереси «сировинної» олігархії» [7]. Отже, знову відчутна критика діяльності партії влади, охарактеризовані всі негативні сторони її політики і знову жодних позитивних рішень чи висновків.

Проте М. Малуха не є прихильником опозиції. Тому говорити про його суб'єктивне ставлення до Партії регіонів не варто. У матеріалі «Фабрику тушок запущено» від 12 грудня 2012 р. автор саме й демонструє своє ставлення до політики опозиції. Він описує вже звичну процедуру «політичних тушок», які перебігають з партії до партії. Проте журналіст не розуміє поведінки опозиції, представники якої цькують цих «тушок»: «ніхто не звертає уваги на людей, які їх привели до парламенту. Пізно пишати тим, що сім'ю Табалових вигнали з сесійної зали і затаврували ганьбою. Не треба було пропускати їх до парламенту через продаж місць у партійних списках та «франшиз» на мажоритарних округах» [8]. Автор називає безглуздом театралізоване влаштування ексекцій: «Замість виявлення кореня проблеми, ми знову боремося виключно з наслідками. Треба вимагати політичної відставки від Яценюка, Турчинова та решти, хто ніс відповідальність за складання списку та призначення кандидатів на округах» [8]. Але, як зазвичай буває в Україні, керівників рідко визнають винними, карають лише виконавців «брудної роботи». У висновку М. Малуха знаходить винних у цій ситуації – це не депутати, а народ: «винні самі українці, які голосували за менше зло. Вони донині не зрозуміли, що варто надавати кредит довіри і аванс не голосним заявам, а тим політичним силам і кандидатам в депутати, які не дискредитували себе кадровими прорахунками. Але ж ми голосуємо серцем, а не головою» [8]. Для зміни політичної ситуації в країні варто починати зі змін у свідомості кожного українця. М. Малуха з-поміж інших вищезгаданих проаналізованих авторів першим дає рекомендації щодо поліпшення ситуації в Україні. Але він, як і його попередники, також не довіряє українським депутатам, незалежно від їхньої належності до тої чи іншої політичної сили.

Як представники української політичної колумністики Ю. Винничук, С. Грабовський та М. Малуха, мають змогу оцінити ситуацію зсередини, адже вони є частиною української спільноти. Проте не тільки українські колумністи пишуть про політичну ситуацію в Україні. В «Українському тижні» часто публікують матеріали й зарубіжних колумністів. Зазвичай про українську політику пишуть ті, хто наочно мав змогу зрозуміти, як функціонує політична система. Найчастіше це відбувається під час виборів. Саме після 28 жовтня 2012 р. з'явило-

ся чимало публікацій, авторами яких були міжнародні спостерігачі, котрі працювали минулого року на виборчих дільницях та мали змогу відчутти смак української демократії. Одним із таких є Андреас Геркель – голова естонської делегації в Раді Європи. У матеріалі «Ірпінський синдром» від 2 грудня 2012 р. він описав усі мінуси та плюси парламентських виборів 2012 р. Більше звісно було мінусів: «Запровадили новий, дорогий засіб забезпечення прозорості всього, що відбувається на виборчих дільницях: відеокамери. На мою думку, ефект від них був мізерний, якщо порівняти із затратами» [9]. Не побачив автор і демократичних виявів під час голосування: «Навіть у країнах, де є великі проблеми з демократією, імітувати демократичні процедури навчилися чудово, і вибори тут не виняток. Тож голосування можна оцінити на «добре» або «відмінно». А от оцінка за передвиборну ситуацію – двійка за п'ятибальною шкалою. Насамперед тому, що Юлія Тимошенко і Юрій Луценко у в'язниці» [9]. Для міжнародної спільноти доля українських політв'язнів є надзвичайно болючою, тому автор просто не міг не згадати про неї у своїй колонці. Дивує А. Геркеля і те, як керівники вишів чи підприємств змушують голосувати за тих чи інших кандидатів. Він описує ситуацію з ректором Національного університету державної податкової служби України Петром Мельником, який також брав участь у виборчих перегонах в Ірпені Київської області: «У Мельника виявилася масова підтримка саме на тій дільниці, де прописані мешканці студентського гуртожитку. Схоже, що Національний університет державної податкової служби України – це антитеза свободи в освіті» [9]. Але найбільше дивує автора інше: «Мельник у тому одномандатному окрузі не виграв. Ірпінь просто під боком у Києва, це твердиня опозиції. Але набрати нахабно, нахрапом у студентському районі 60 % голосів і прогоріти? Це щось новеньке!» [9]. А. Геркель переконаний, що нині в Україні університетські гуртожитки нагадують тюрми: «це зона суворого режиму, яка сприяє тоталітаризму» [9]. Отже, закордонні колумністи все частіше характеризують Україну не як демократичну, а як тоталітарну державу, в якій немає свободи слова та думки, діє жорсткий контроль з боку влади.

На основі аналізу політичних колонок сучасних колумністів можна простежити такі тенденції розвитку української колумністики: критичне ставлення до описуваної ситуації; винятково негативна оцінка дій уряду; автори не підтримують жодну політичну силу, а виявляють свою аполітичність; майже немає конкретних рекомендацій щодо поліпшення ситуа-

ції; наявне зневажливе ставлення до владної верхівки, Президента та законотворчого органу в цілому; автори оперують конкретними фактами; політична ситуація в Україні створює добрі передумови для розвитку політичної колумністики; негативне ставлення міжнародної спільноти до української влади; песимізм авторів та їхнє розчарування діями влади; звинувачення пересічних громадян у пасивності й бездіяльності щодо поліпшення суспільного життя.

Отже, українська колумністика активно розвивається та набирає все більших обертів. Колумністи використовують колонки як плацдарм для висловлювання того, що накипіло. Проте ця критика насправді є конструктивною і в її основі – реальні факти. Колумністам залишається лише вміло підібрати слова та викласти їх на папері. А нові теми для матеріалів українські політики поки що «підкидають» дуже продуктивно.

1. *Гаврилюк І.* Сучасна українська колумністика: особливості розвитку [Електронний ресурс] / І. Гаврилюк. – URL: <http://www.nbu.gov.ua>.

2. *Солганик Г.* Автор как стилеобразующая категория публицистического текста / Г. Солганик // Вест. Моск. ун-та. Сер.: Журналистика. – 2001. – № 3. – С. 74–84.

3. *Винничук Ю.* Як мене Янукович не всиновив [Електронний ресурс] / Юрій Винничук. – URL: <http://tyzhden.ua/Columns/50/70969>.

4. *Винничук Ю.* А ковчег пливе [Електронний ресурс] / Юрій Винничук. – URL: <http://tyzhden.ua/Columns/50/69995>.

5. *Грабовський С.* «Системні ліберали» й побиті депутати [Електронний ресурс] / Сергій Грабовський. – URL: <http://tyzhden.ua/Columns/50/70124>.

6. *Грабовський С.* «Казус Королевської» як дзеркало неукраїнської влади [Електронний ресурс] / Сергій Грабовський. – URL: <http://tyzhden.ua/Columns/50/68416>.

7. *Малуха М.* Україні необхідна справжня партія регіонів [Електронний ресурс] / Микола Малуха. – URL: <http://tyzhden.ua/Columns/50/68523>.

8. *Малуха М.* Фабрику тушок запущено [Електронний ресурс] / Микола Малуха. – URL: <http://tyzhden.ua/Columns/50/67404>.

9. *Геркель А.* «Ірпінський синдром» [Електронний ресурс] / Андрес Геркель. – URL: <http://tyzhden.ua/Columns/50/66360>.

Подано до редакції 17. 09. 2013 р.

Kovalchuk Vita. The trends of development of political columnism.

The article is about the tendency of political columnism in the magazine «Ukrainskyi tyzhden»/«Ukrainian Week». It is defined the subjective and objective limits in the editorial columns of political direction.

Keywords: political columnism, politics, editorial column, columnist.

Ковальчук В. Н. Тенденции развития украинской политической колумнистики (по материалам журнала «Український тиждень»).

В статье речь идет о тенденциях развития политической колумнистики на страницах журнала «Український тиждень». Определены границы субъективного и объективного в авторских колонках политического направления.

Ключевые слова: политическая колумнистика, политика, авторская колонка, колумнист.